

Miért haragszik Kleinné Müller Ilonka a Páva utcára?

Veszeka Attila interjúja

Kleinné Müller Ilonka édesapja, Müller László. (Bekarikázva a képen). A felvétel 1940-ben készült

Kleinné Müller Ilonka nénit Szegeden 2005. január 2-án arról kérdezem, hogy miért haragszik a Páva utcai látogatása után?

– Arra számítottam, hogy ott holokausztemlékeket fogok látni. Ez fontos lett volna a lelkemnek, ha esetleg szívfájdalmat is okoz. Egyszer csak a falon megláttam egy sorozat képet. Premier plánban. A sorozat cigány gyerekeket ábrázolt Auschwitzban. A képek össze vannak montírozva. És egyszer csak ott láttam közöttük az édesapámat.

Édesapámat Müller Lászlónak hívták, műkereskedő volt. Ha lemegy a Tisza Lajos körúton, a Bajor pék mellett, ahol most egy könyvesbolt működik, az volt a mi üzletünk. Még a mai napig is rajta van a bejáratnál, a kör kirakatban az egyik oldalon a horogkereszt. Be van vésve, a másikon pedig egy nyilaskereszt – azt *akkor* csinálták. De nem lehet levenni. Amikor visszakaptam az üzletet, le akartam szedetni, de nem lehet kimaradni. Úgy rajzolhatták át a portált, hogy ne nagyon lássák, de akiknek én fölhívom rá a figyelmét, elviszem őket oda, és megmutatom, azok látják.

Nem voltunk gazdagok, de apám, isten nyugosztalja, két családot föl tudott nevelni, és kenyert adott a kezünkbe. Igen vallásos volt, Lőw Immánuel fia volt a barátja. Nagynéném,

apukám testvére Lőw Immánuel lányával, Lidi-vel járt együtt iskolába. Fia, Gábor, ma is él.

Apát 1940 júniusában vitték Hódmezővásárhelyre. Ott egy gyűjtőtábor volt, ahol a módosabb szegedi zsidókat dolgoztatták, akik a hitéletben komolyabb szerepet vittek. Ezen a gyűjtőtáborban tengődtek hat hétig, de a tél beállta előtt hazaküldték az embereket. '42-ben Fűzesabonyba vitték munkatáborba, ott is meglátogattam. Ez a kép, ami tulajdonképpen engem fölháborít, még Hódmezővásárhelyen készült. Ugyanez szerepel a prospektuson is. Szemtelen módon vannak rajta összevágva a képek.

Úgy tudom, hogy én magyar zsidó vagyok, de semmi esetre sem magyar roma. Nem bántom én őket, ők is emberek, de én magyar zsidó vagyok. Megszenvettem érte, jussom van hozzá.

– *Jó szeme van? Biztos az apukája az?*

– Mindjárt megmutatom az eredeti képet, és megmutatom itt az én édesapámat, s mellette mind ezek is szegedi zsidók. Sem az édesapám, sem a többi szegedi zsidó neve nem szerepel a prospektuson. Ezeket később mind elvitték Auschwitzba.

– *Honnan szerezték a kiállítás összeállítói ezt a fényképet?*

– Tudom, hogy honnan szerezték. Amikor én odaát voltam Vásárhelyen, a Liebmann fényké-

Liebmann Béla képei munkaszolgálatosokról. 1940

pész, az is velük volt. Ő azért nincsen rajta, mert ő készítette ezt a fényképet. Én emlékszem rá, ha itt most megkeresném a régi dolgaimat, egy kis képen az eredeti is itt van nálam.

– Az elhurcolt csoportokról sehol, még Szegeden sem emlékeztek meg?

– Sehol és senki. Csak a zsinagógában a mártírtáblán. Fizettünk érte annak idején, hogy fölírassuk a neveket. Ott láthatja, ha bemegy az előcsarnokba.

Apukámnak tulajdonképpen ez a sírja, őt Auschwitzban égették el. Én egy másik transporttal Regensburgba kerültem. Apukámat az elsővel vitték. Szerintem énmiattam vitték a szerencsétlent, mert én 1941. december 7-én eljegyeztem magamat egy délvidéki ügyvéddel, aki a csetnikeknek volt a védőügyvédje, kijelölt védőügyvéd. Azokat 1942. január 23-án megölték a Dunába. Két nappal az esküvő előtt lőtték le a vőlegényemet, és nekünk vették el legelőször a rádióinkat is.

Megbocsásson a világ, ha már fölraktak egy ilyen képet, akkor mért hagyták le a nevüket? Nem csak az én apukámról van szó, mindegyiket ismerem. Ismeri Szegeden a Véradó igazgatóját, a Gál Gyurkát? Itt látható a képen az apja. Lapát és ásó van a vállukon: a munkaszolgálatosok „fegyvere”.

– Nagyon markánsan el lehet különíteni őket a fényképeken. Itt vannak a jobb oldalon ezek a szerencsétlen sovány gyerekek...

– Emitt fű van, itt pedig macskaköves út, ahogy bejövünk a Fekete Sas szállóhoz. Ezek reggel elmentek dolgozni, és este hazajöttek. Liebmann is velük volt, csak azért nem látszik, mert ő csinálta a képet.

Meg kell hogy említsék ezeket az embereket, akiket innen Szegedről vittek el, ha nem is vág bele a képbe. Én be fogok írni az újságba, és nagyon vastag hangon fogok írni, ezt megígérem magának. Ha az utódokat akarják arra emlékeztetni, ami megtörtént, akkor ne hazudjanak, mert ami a Páva utcai Holokauszt Múzeumban látható, abban nem szerepel a valóság.

– Hogyan kerülhetett a Páva utcába a fénykép?

– Liebmann nem olyan régen halt meg és nyilván hogy ő küldte el. Béla kilencven éven fölül volt már, úgy gondolom, ő küldhette el nekik, hogy ezt is dolgozzák föl.

– Lehet, hogy nagy bajusza volt az apukájának, és azt hitték, hogy roma?

– Még a képbe is össze vannak vágva, de premier plánban ott van az apukám. Nem is azt bánom én, hogy ott van, csak az, hogy maga is dolgozik, csak szereti maga is, hogy pontosan beszéljenek a munkájáról.

